

“PAŠI SOMI JUTĀS KĀ CĪNĪTĀJI”

■ NORA DRIĶE

Kad Liepājas Svētās Trīsvienības katedrāli apmeklē kāds soms, viņš aizdedz sveci. Tā atrodas uz galdiņa blakus mazam Somijas karogam, baltam ar zilu krustu, un otram – košākam. To rotā liela vācu Dzelzs krusta figūra Somijas karoga zilajā tonī, tai centrā ir ģerbonis. Tajā uz sarkana fona zeltains kronēts divastu lauva izslējies pakaļķājās, tas stāv uz ūka zobena, bet priekšķepās tur atvēzētu zobenu.

Somijas valsts Aizsardzības spēku parādēs šo karogu nes uzreiz aiz valsts karoga. Tas ir Somijas valsts neatkarības cīnītāju – jēgeru – karogs. Mūsu Svētās Trīsvienības katedrālē 1918. gada 13. februāri tas šeit iesvētīts, tad te arī nodibināja pirmo brīvās Somijas militāro vienību – somu jēgeru bataljonu, un no šejienes somu karavīri devās uz dzimteni izcīnīt savai tautai neatkarību.

Klinšu klajumus pārvērst par dzimteni

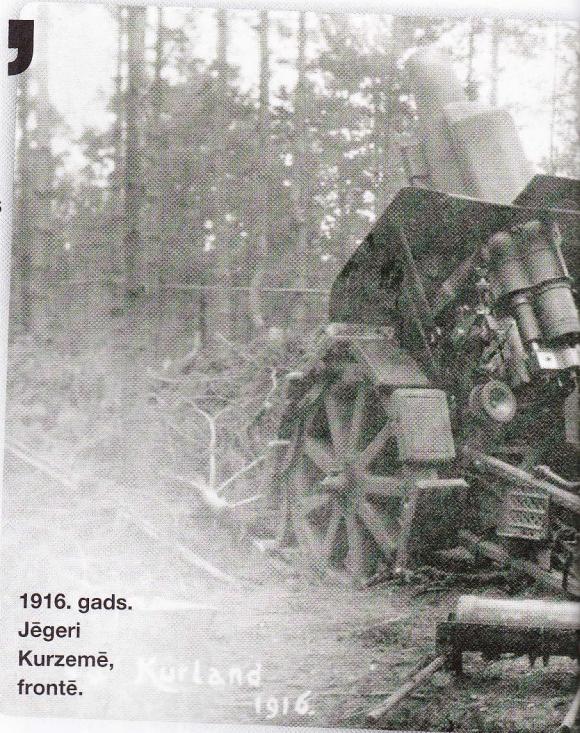
Liepājnieks, Latvijas valstiskuma idejas radītājs Mikelis Valters Somijā jutās kā mājās jau kopš 1905. gada re-

volūcijas bēglu gaitām, kurās pat pa Eiropu ceļojis ar somu žurnālista pasi.

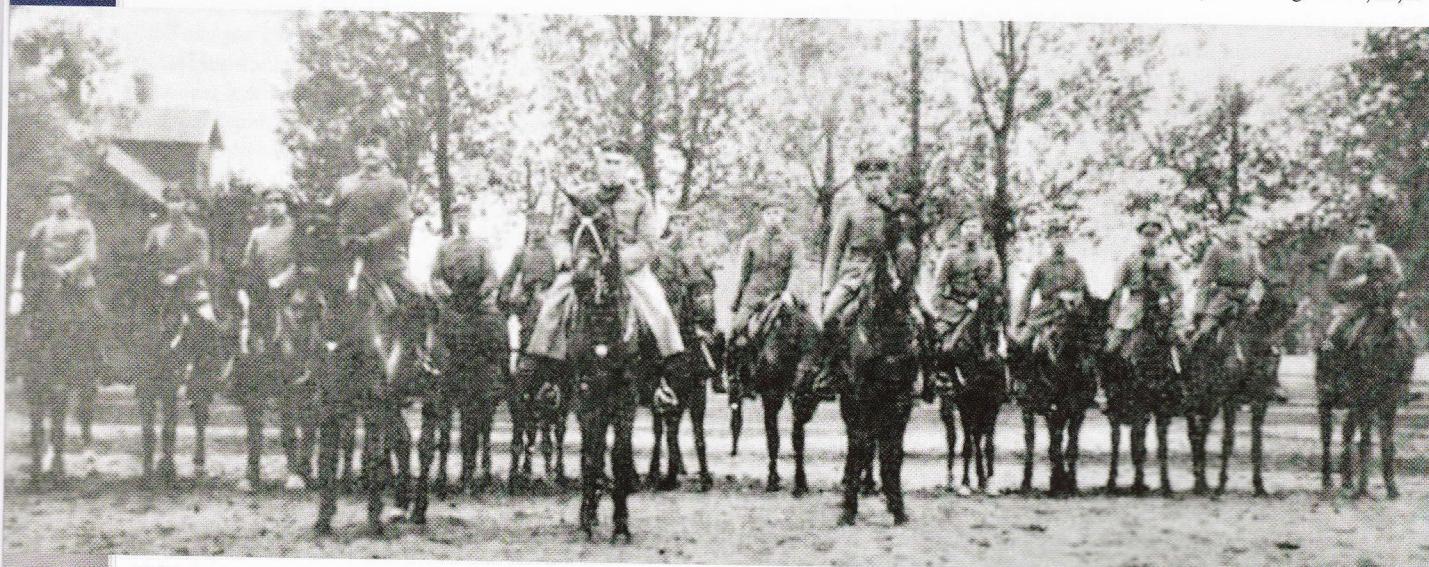
“Jau pirmie politiskie iespiedi liecināja, ka esam zemē, kurai jāved liela un barga cīņa. Kas nepazina Somijas likteni! Tā atradās krievu rokās. Sēdēja un valdīja kāds ģenerālgubernators. Paši somi jutās kā cīnītāji, netikai par savu zemi: tie bija ciņas biedri arī mums un liegli biedri, kas bija dzīvojuši citu varā. Kā tikt no tās valā, un kā radīt savu valsti? Lielus uzdevums, un to sajuta ikviens soms. Viņu inteliģences aprindas zināja ļoti labi, kas notiek Krievijā,” tā M. Valters

mūža nogalē rakstīja vēstulē Ādolfam Šildem. Atradis trimdas pajumti Somijā, M. Valters apbrīnoja, kā somi cariskajā Krievijā bija spējuši izcīnīt sev daļējas pašnoteikšanās tiesības – ierobežotu parlamentārismu. “Maza taupta simts gadus atpakaļ vēl bez iekšējas struktūras un bez

dvēseles paspējusi isā laikā attīstīt savu garīgu spēku, nostiprināt savu zemi, pārvērst klinšu klajumus par dzimteni un attīstīt šai dzimtenē politisku satversmi, kas ir stipra ar savām saknēm zemes pilsoņu raksturā,” tā M. Valters par somiem rakstīja avīzē “Latvija” 1914. gada 4. jūlijā.

1916. gads.
Jēgeri
Kurzemē,
frontē.
Kurland 1916.

1917. gada rudens. Jēgeri Liepājā.

Jēgeru ceļš 1915.– 1918. gadā.
No dzimtenes slepus uz Vāciju,
uz Lokšati. 1918. gadā –
no Liepājas uz Vāsas
pilsētu aizstāvēt jauno,
neatkarīgo Somiju.

usi īsā laikā
gu spēku, no-
emi, pārverst
par dzimteni
zimtenē poli-
kas ir stipra
n zemes pil-
ā M. Valters
akstija avīzē
ada 4. jūlijā.

Tas bija Somijas nākotnei
liktenīgs gads. Pēc nedau-
diņam dienām Eiropā sākās
Pirmais pasaules karš. Savu-
kārt Somijā, kas tolaik bija
Krievijas caristes lielkņaziste,
1914. gadā nāca klajā plaša
pārkrievošanas programma.
Somiem tā būtu nozīmējusi
nosacītās autonomijas iznī-
cīšanu, un viņu neapmie-
niņķi ar krievu valdīšanu
uzvien pieauga. Somijā radās
intelektu pretkrievisks noska-
ņums, un, kad sākās karš,
daudzi somi vēlējās, lai Krie-
vija to zaudētu. Helsinkos
organizējās Somijas neatkarī-
bas kustība, kuras dalibnieki
uzskatīja, ka somiem ir jātop
neatkarīgiem no Krievijas.
Somijas neatkarības kustības
organizēšanās sapulcē 1914.
gada 20. novembrī tika pie-
nemts lēmums sākt nacionā-
lie armijas izveidi – tas ap-
maksītis nelielā grāmatā "So-
mijas jēgeru mūža devums
neatkarības vārdā", kuru izde-
vusi 27. Jēgeru bataljona tra-
dīciju kopšanas biedriba.

Klusām – mācībās pie Krievijas ienaidniekiem

Kā radit savu armiju tau-
tai, kurai nav savas varas? Pir-
mais pasaules karš padarīja ie-
spējamu jēgeru kustības raša-
nos. Krievijas cars nemēģināja
iesaukt armijā savus Somijas
pavalstniekus, lai gan somu
brīvprātīgo korpušs cinījās li-
dzās krieviem 1915. gada mar-
tā Karpatos. Bet citi Somijas
patrioti uzskatīja, ka mērķus
vieglāk būtu īstenot vācu kun-
dzībā. Domājot par to, kā šos
somus labāk izmantot, Vācijas
Kara ministrija 1915. gada 26.
janvārī nolēma, ka somu brī-
prātīgajiem vajadzētu slepeni
doties pāri Zviedrijai uz Lok-
šates instruktāžas nometni
netālu no Kiles, kur 200 somi
varētu saņemt pamata militā-
ro apmācību. Tur viņi sākumā
tika saukti par *pfadfinderiem*
jeb skautiem. Burtiskā tulko-
jumā no vācu valodas – par
takas atradējiem. Oficiāli vi-
ņus sākotnēji uzskatīja par
civilpersonām, kas viesojas
Vācijā.

Egona Ziverts fotoprodukcijas no jēgeru pieminekļa izstādes Svētās Trīsvienības katedrālē

27. Jēgeru
bataljona karogs.

SOMU JĒGERIEM NOZĪMĪGĀS VIETAS LIEPĀJĀ

- Bataljona štābs Kūrmājas prospektā 13.
- Svētās Trīsvienības katedrāle Lielajā ielā 9.
- Hanžas kazarmas Alejas ielā 18 un 20.
- Baijera kazarmas Dārza ielā 7.
- Romas viesnīca Zivju ielā 3.
- Emigrantu nams Baseina ielā 9 – slimnīca, kurā jēgerus kopa somu žēlsirdīgās māsas.
- Vācu karavīru kapi Ziemeļu kapsētā O. Kalpaka ielā. Somu kapavietas nav saglabājušās.
- Ziemas osta.

Avots: "Somijas jēgeru mūža devums neatkarības vārdā"

Jēgers kaujas ietērpa.

27. Karaliskā Prūsijas jēgeru bataljona parāde Liepājā 1917. gada vasarā. Liepājā bataljons mitinājās gandrīz gadu. Šajā laikā, gaidot atgriešanos Somijā, karavīri turpināja apmācības. Viņi apguva, kā veikt iznīcināšanas, sabotāžas un partizānu operācijas, jēgerus gatavoja par motociklistiem sakarniekiem, automašīnu un motorlaivu vadītājiem, dzelzceļa dienestam, apgādes uzdevumiem, viens arī mācījās par lidotāju.

Lielākā daļa – 145 – no pirmajiem 189 brīvprātīgajiem bija studenti, bet 34 bija ar akadēmisko grādu. Ceļu uz Vāciju bija slepeni un bista-mi, robežu ar Zviedriju nā-kamaijam brīvības cīnītājiem palīdzēja šķērsot vietējie ie-dzīvotāji nomālos ciemos. Tie bija tāli pārgājieni kājām vai ar slēpēm. Gadījās, ka krievu žandarmi brīvības ceļu gājē-jus notvēra un arestēja, bet daži šādās sadursmēs tika no-šauti. Tomēr šādā veidā Vāci-ju sasniedza 1890 brīvprātīgo vecumā no 15 līdz 49 gadiem. Daļa no viņiem karos netika pieņemti. Somijas Brī-vības karā piedalījās 1261 jē-gers. Vidējais jēgeru vecums bija 24 gadi.

Šādu somu, kuri riskēja zagšus doties kara mācībās, bija daudz vairāk, nekā vācieši gaidīja. Tad kēzars Vilhelms II apstiprināja somu vieglo kāj-nieku jeb 27. Karaliskā jēgeru bataljona izveidi Prūsijas armijā un 1916. gadā norikoja to uz Austrumu frontes Dau-

Bataljona virsnieki.

gavas sektoru. No Krievijas viedokļa somu brīvprātīgie kļuva par valsts nodevējiem. Vācijas armijā viņiem nelika dot militāro zvērestu, taču bija jāuznemas saistības kalpot Vācijai. Lokštatē somi saņēma ļoti labu apmācību, atšķirībā no vāciešiem, kurus nereti uz fronti nosūtīja lielā steigā. Vācu priekšniecība bijusi ļoti apmierināta ar somu šaušanas

māku, mobilitāti, toties paši somi bija sarūgtināti par sliktiem sadzīves apstākļiem, trū-cīgu uzturu un – galvenais – par nākotnes neziņu.

Uz Kurzemi

1916. gada 11. un 12. jū-nijā ar trīm vilcieniem somu brīvprātīgā vienība, kurā bija 203 vācieši un 1254 somi, tika mobilizēta uz Rīgas liča krasta

frontes priekšējām linijām Mi-sas upes krastā, purvainā ter-i torijā. Iecava, Ķekava, Smārde Klapkalnciems ir somu cīnās vietas: vienā pusē krievi, otrā – vācieši un somi.

Ziemassvētkus bataljons pavadīja Liepājā, un uz šejieni arī bataljonu atsauca no fron-tes 1917. gada 25. martā. Kur-zemes cīnās vienpadsmit somi bija nolikuši savas galvas, bet

No somiem varam mācīties savas tautas vēstures godināšanu un mācišanu arī jaunajai paaudzei, saka Sv. Trīsvienības baznīcas atjaunošanas fonda vadītāja Kristīne Liepa.

u. Šajā laikā,
ānu operācijas,
ogādes

jām linijām Mi
ā, purvainā teri
Kekava, Smārde,
s ir somu cīņas
usē krievi, otrā –
i.

tkus bataljons

jā, un uz šejieni

tsauca no fron

25. martā. Kur

enpadsmīt somi

avas galvas, bet

neapdzīsmit karaviri nomira no slimibām, lielākoties no tuberkulozes, jo apstākļi karā bija slikti.

Ari Liepājā somiem neklājusi labi. Vecās krievu kazarmas bija neapmierinošas, karavīrus暮cia paraziti, situācija ar angārbu bija vaja, ēdināšana – nepietiekama, un viņi gaidīja atgriešanos mājās, rakstīts jēzumem veltītā grāmatā.

Kamēr bataljons atradās Liepājā, tajā izveidoja otru ložmetējielu bataljonu, jātnieku nodaļu un sakaru nodaļu, un turpinājās viņu mācības. Liepājā jēgeri sastādīja pirmo somu kareivja rokasgrāmatu un komandu vārdnicu somu valodā, un tieši šeit jēgers hilfgruppenfirers jeb kaprālis, nodaļas komandiera vietnieks Heiki Nurmio sarakstīja vārdus jēgeru maršam, kuram vēlāk Somijā melodiju sakomponēja Žans Sibeliuss. Uz pirmajām notim komponista drošības dēļ autoru vārdi netika rakstīti, jo Somijas neatkarības ideja aizvien vēl bija slēpjama no Krievijas varas.

Sava armija

Bet Somijā tikmēr nobūta parlamenta vēlēšanas, un tūlit pēc tām, 1917. gada

Liepājas Svētās Trīsvienības katedrāle somiem ir svētvieta, jo tieši šeit 1918. gada 13. februārī tika izformēts 27. Karaliskais Prūsijas jēgeru bataljons; tā kareivji – somi deva karavīra zvērestu Somijas likumīgajai valdībai, tika iesvētīts bataljona karogs. No šeienes somu kareivji devās uz dzimteni Brīvības karā.

Plāksne Svētās Trīsvienības katedrālē vēstī, ka šeit iesvētīts somu jēgeru bataljona karogs pirms došanās mājup un ka viņi zvērējuši uzticību Somijas likumīgajai valdībai.

6. decembrī, parlaments nobalsoja par neatkarību, taču vācieši jēgeru atgriešanos dzimtenē novilcināja, kamēr gan Padomju Krievija, gan Vācija atzina Somijas neatkarību. Tikmēr Somijā par varu sāka cīnīties somu sociālisti, kuri

jau kopš rudens bija organizējuši sarkano gvardi, savukārt zemes ipašnieki bija izveidojuši balto gvardi, lai pasargātu savu ipašumu un dzīvību no sarkanajiem. Janvāra beigās Helsinkos varu sagrāba sarkanie. Baltgvardu komandieris

Somijas valsts un jēgeru bataljona karogi pastāvīgi atrodas uz galda katedrālē līdzās svecei.

bija ģenerālis Mannerheims ar Somijas zemnieku armiju. Somijas valdības vadītājs Pērs Svinhūfvuds uzskatīja, ka ar tās spēkiem nepietiks, un lūdzā palidzību Vācijai, kura bija ieinteresēta paplašināt savu ietekmes zonu.

27. Jēgeru bataljona pēdējā kopējā parāde Somijā, Vāsas tirgus laukumā, 1918. gada 26. februārī. Parādi pieņem virspavēlnieks generālis, barons Karls Gustavs Mannerheims, kurš pretēji jēgeriem Pirmajā pasaules karā bija cīnījies somu brīvprātīgo korpusā līdz ar krieviem un bija lojāls caram Nikolajam II. Tagad somu karavīriem bija uzdevums uzveikt sarkangvardus. Šajā karā gāja bojā 127 jēgeri un 238 tika ievainoti. Brīvības kara uzvaras parāde notika pēc dažiem mēnešiem, 16. maijā.

1918. gada 5. februārī Vācijas Kara ministrija pavēlēja izformēt 27. Jēgeru bataljonu. Liepājā pie viniem ierādās jauns, Somijas valdības pilnvarots komandieris Vilhelms Theslefs. 1130 jēgeri saņēma somu armijas dienesta pakāpes, un Svētās Trīsvienības baznīcā tika iesvētīts Jēgeru bataljona karogs un jēgeri deva karavīra zvērestu Somijas likumīgajai valdībai, lai trīs gadus pēc pirmo *pfadfinde*-ru ierašanās Lokštatē atlīdztos dzimtenē.

Somijā jēgeriem vajadzēja izcīnīt Brīvības karu. Tas bija pilsonu karš starp sarkanājiem un baltajiem gvardiem, un šajās cīnās profesionālo karavīru devums bija izšķirīgs. Vini "veidoja tikko kā neatkarību ieguvušās valsts armijas vadības pamatu un

tās garīgo mugurkaulu", teikts 27. Jēgeru bataljona tradīciju kopšanas biedrības izdotajā grāmatā. Tās autori arī atzīst – Somijas valsts sākuma gadus aptumšoja rūgtums par lieliem tautas zaudējumiem. Brīvības kara cīnās abās pusēs krita gandrīz 7000 vīru, bet pavism kara rezultātā dzīvību zaudējuši apmēram 30 tūkstoši cilvēku. Somijas tautu apvienoja tikai Ziemas karš 1939.–1940. gadā, cīna pret Padomju Savienības uzbrukumu. Šajā karā piedalījās vairāk nekā 1000 jēgeru, kuru pieredzei un Somijas armijas izveidē ieliktajam pamatam bija nenovērtējama nozīme.

Somiem – svētvieta

Pēdējais jēgers, generālis Veine Valve nomira 99 gadu vecumā 1995. gadā. Somi jē-

geru piemiņu tur svētu, un Liepāja vīniem ir pieturvietu vēstures svētcelojumā. 27. Jēgeru bataljona tradīciju kopšanas biedrība katru gadu apmeklē Latviju un Liepāju. "No somiem varam mācīties, kā vīni ieaudzina savas valsts vēsturi cienīt un godāt saviem jauniešiem – ved vīnus arī uz Latviju, arī uz Liepāju," saka Svētās Trīsvienības baznīcas atjaunošanas fonda vadītāja Kristine Liepa. "Šeit vīni dzied kādu no savām dziesmām, aizlūdz un atceras, ka ir vieta, no kurienes sākusies Somijas valsts dzimšana un neatkarības cīnās."

Šovasar senču piemiņu katedrālē godināja trīs somu celotāju grupas, un jau ir ziņāms, ka 2017. gada 13. februārī, bataljona dibināšanas datumā, te notiks jēgeru pie-

miņas dievkalpojums. Šeit arī pirms vairākiem gadiem tika iesvētīts jēgeru jaunais karogs.

Katedrālē par jēgeru lomu Somijas brīvības cīnās stāsta Latvijas Nacionālā arhīva izveidotā izstāde. Pagājušajā vasarā Kurzemes kaujas kritušo somu piemiņai Smārdē tika atklāts piemineklis. Lapmežciema muzejā ir arī somiem veltīts piemiņas stends.♦

Vairāk lasiet:

- "Somijas jēgeru mūža devums neatkarības vārdā" (27. Jēgeru bataljona tradīciju kopšanas biedrība);
- Alans Palmers "Baltijas jūras valstu un tautu vēsture";
- Rihards Treijs "Mikelis Valters".